

Шпирко О. М., Семенова С. М.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті проаналізовано передумови та необхідність розробки нових підходів до формування стратегії управління грошовими потоками підприємств водного транспорту України в сучасних умовах. Обґрунтовано актуальність застосування комплексного та системного підходів до формування стратегії управління грошовими потоками. Запропоновано концептуальну модель стратегічного управління грошовими потоками підприємства, що передбачає визначення мети, завдань, об'єкта, суб'єкта, принципів, функцій управління, етапів формування і реалізації стратегії, факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, методів, інструментів та важелів управління. Методичний підхід до вибору стратегії управління грошовими потоками включає етап стратегічного аналізу за допомогою розробленої організаційно-інформаційної моделі, системи показників та оцінки рівня емерджентності грошових потоків на основі абсолютних, відносних та інтегрального показників. Емерджентна властивість грошового потоку формується на основі поєднання складових грошового потоку за видами, обсягом і часом, що дозволяє отримувати приріст ефективності грошового потоку та проявляється в інтегрованості, ефективності та перспективності. Етап стратегічного планування включає формування віртуального грошового потоку, визначення його довірчого інтервалу та розбиття областей стратегічного управління грошовими потоками. Етап стратегічного вибору передбачає диференційований підхід до вибору стратегії та формування моделі стратегічного управління. Етап реалізації стратегії забезпечує оцінку ефективності прийнятих рішень.

Ключові слова: грошовий потік, стратегія, емерджентні властивості, віртуальний грошовий потік

Рис.: 2. *Табл.:* 2. *Формул.:* 1. *Бібл.:* 19.

Шпирко Ольга Николаївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку і аудиту, Київська державна академія водного транспорту ім. гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного (вул. Фрунзе, 9, Київ, 04071, Україна)

Email: olja53@ukr.net

Семенова Світлана Николаївна – аспірант, кафедра обліку і аудиту, Київська державна академія водного транспорту ім. гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного (вул. Фрунзе, 9, Київ, 04071, Україна)

Email: f430@ukr.net

УДК 336.74+656.07

Шпирко О. Н., Семенова С. Н.

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ВЫБОРУ СТРАТЕГИИ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ ВОДНОГО ТРАНСПОРТА

В статье проанализированы предпосылки и необходимость разработки новых подходов к формированию стратегии управления денежными потоками предприятий водного транспорта Украины в современных условиях. Обоснована актуальность применения комплексного и системного подходов к формированию стратегии управления денежными потоками. Предложена концептуальная модель стратегического управления денежными потоками предприятия, которая предусматривает определение цели, задач, объекта, субъекта, принципов, функций управления, этапов формирования и реализации стратегии, факторов внешней и внутренней среды, методов, инструментов и рычагов управления. Методический подход к выбору стратегии управления денежными потоками включает этап стратегического анализа с помощью разработанной организационно-информационной модели, системы показателей и оценки уровня эмерджентности денежных потоков на основе абсолютных, относительных и интегрального показателей. Эмерджентное свойство денежного потока формируется на основе сочетания составляющих денежного потока по видам, объему и времени, что позволяет получать прирост эффективности денежного потока и проявляется в интегрированности, эффективности и перспективности. Этап стратегического планирования включает формирование виртуального денежного потока, определение его доверительного интервала и разбиение областей стратегического управления денежными потоками. Этап стратегического выбора предполагает дифференцированный подход к выбору стратегии и формирование модели стратегического управления. Этап реализации стратегии обеспечивает оценку эффективности принятых решений.

Ключевые слова: денежный поток, стратегия, эмерджентные свойства, виртуальный денежный поток

Рис.: 2. *Табл.:* 2. *Формул.:* 1. *Библ.:* 19.

Шпирко Ольга Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра учета и аудита, Киевская государственная академия водного транспорта им. гетмана Петра Конашевича-Сагайдачного (ул. Фрунзе, 9, Киев, 04071, Украина)

Email: olja53@ukr.net

Семенова Светлана Николаевна – аспирант, кафедра учета и аудита, Киевская государственная академия водного транспорта им. гетмана Петра Конашевича-Сагайдачного (ул. Фрунзе, 9, Киев, 04071, Украина)

Email: f430@ukr.net

UDC 336.74+656.07

Shpyrko O. M., Semenova S. N.

METHODICAL APPROACH TO SELECTION OF THE STRATEGY OF MANAGEMENT OF MONEY FLOWS OF WATER TRANSPORT COMPANIES

The article analyses prerequisites and a necessity of development of new approaches to formation of the strategy of management of money flows of water transport companies of Ukraine in modern conditions. It justifies urgency of application of a complex and system approaches to formation of the strategy of management of money flows. It offers a conceptual model of strategic management of money flows of a company, which envisages identification of goals, tasks, object, subject, principles, functions of management, stages of formation and realisation of strategy, factors of external and internal environment, methods, instruments and control levers. Methodical approach to selection of the strategy of management of money flows includes the stage of strategic analysis with the help of the developed organisation and information model, system of indicators and assessment of the level of emergency of money flows on the basis of absolute, relative and integral indicators. The emergent property of the money flow is formed on the basis of a combination of components of the money flow by types, volume and time, which allows getting an increase of effectiveness of the money flow and manifests itself in integratedness, effectiveness and perspectiveness. The stage of strategic planning includes formation of the virtual money flow, identification of its trust interval and division of fields of strategic management of money flows. The stage of strategic selection envisages a differential approach to selection of the strategy and formation of a model of strategic management. The stage of realisation of the strategy ensures assessment of effectiveness of decisions made.

Key words: money flow, strategy, emergent properties, virtual money flow

Pic.: 2. *Tabl.:* 2. *Formulae:* 1. *Bibl.:* 19.

Shpyrko Olga – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Accounting and Auditing, Kyiv State Maritime Academy named after Hetman Petro Konashevich-Sahaydachnyi (vul. Frunze, 9, Kyiv, 04071, Ukraine)
Email: olja53@ukr.net

Semenova Svetlana N. – Postgraduate Student, Department of Accounting and Auditing, Kyiv State Maritime Academy named after Hetman Petro Konashevich-Sahaydachnyi (vul. Frunze, 9, Kyiv, 04071, Ukraine)
Email: f430@ukr.net

Постановка проблеми. Посилення сучасних економічних проблем зумовлює зростаючий інтерес суспільства і держави до можливостей довгострокового розвитку. Грошові потоки підприємства виступають одним з найбільш важливих об'єктів фінансового менеджменту, що тісно пов'язаний з іншими сферами управління та визначає фінансову безпеку майбутнього економічного розвитку підприємства. Впровадження стратегічного управління грошовими потоками підприємства дозволяє досягати бажаного фінансового стану і показників результативності в довгостроковому періоді.

На сьогодні переважна більшість підприємств водного транспорту працюють в умовах дефіциту обігових коштів, що є наслідком неефективного управління грошовими потоками, збиткової діяльності, накопичення боргів у минулі роки, переведенням дебіторської заборгованості (переважно з фрахту морських суден) до розряду простроченої, розбалансування структури грошових потоків, спостерігається порушення ліквідності і платоспроможності, зростає залежність від зовнішніх позикових ресурсів, вкрай обмежені можливості до самофінансування. Наявні диспропорції свідчать про актуальність і необхідність підвищення ефективності управління грошовими потоками, подолання кризових явищ і пошуку нових методів формування стратегії на основі комплексного та системного підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях, які наводять фундаментальні характеристики стратегічного управління та планування, особливості розробки і реалізації стратегії (І. Ансофф [1], Г. Мінцберг [13], Р. А. Фатхутдінов [18], В. Р. Веснін [6], З. Є. Шершньова [19], Л. Є. Довгань [8], Л. Д. Забродська [9]), не розкрито сутності та теоретичних засад стратегічного управління грошовими потоками, лише стисло наводиться характеристика фінансової стратегії. Автори, що досліджують грошові потоки (В. В. Бочаров [5], А. М. Кінг [11], Б. Коласс [12]), не розкривають порядок їх стратегічного управління або наводять його поверхнево, переважно в частині планування. Стисло стратегічне управління грошовими потоками висвітлює І. О. Бланк [2], визначаючи лише мету, завдання, показники аналізу, проте як формувати стратегію не вказується.

Впровадження І. Ансоффом синергізму [1], Х. Ітамі комплементарності [13], визначення Е. Кемпбеллом, К. Лаческом стратегічного синергізму [10] привертає увагу науковців у пошуках підходів до їх ідентифікації та оцінки. Проте ефект синергії розглядають переважно при диверсифікації компаній (Є. І. Богуславський [3]), залишається дискусійним тотожність (А. В. Бондаренко [4]) або відмінність (А. С. Муратов [16]) емерджентності та синергії. У стратегічному управлінні емерджентність також розглядають як формування стратегії знеацька і залежно від обставин

(О. В. Гребешкова [7]). Застосування системного підходу в економіці висвітлює В. В. Мова [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на існуючі напрацювання, необхідним залишається синтез даних напрямів, розробка методики управління грошовими потоками підприємств водного транспорту, орієнтованого на їх стратегічний розвиток з урахуванням національних та галузевих особливостей, сучасних економічних умов і тенденцій. Актуальним залишається формування стратегії управління грошовими потоками, застосовуючи комплексний і системний підхід, виділення на їх основі емерджентних властивостей грошових потоків.

Мета статті полягає у висвітленні нового методичного підходу до вибору стратегії управління грошовими потоками підприємств водного транспорту на основі визначення довірчого інтервалу віртуального грошового потоку та оцінки його емерджентних властивостей.

Виклад основного матеріалу. Поточковий підхід застосовується у багатьох методиках фінансового управління при поточному та стратегічному плануванні, оскільки дозволяє обґрунтувати залишки коштів, мінімізувати ризики, врахувати довгострокові фактори розвитку підприємства. Особливістю поточкових методів є необхідність розглядати грошові потоки у взаємозв'язку з постачанням, виробництвом, реалізацією, іншими господарськими операціями підприємства. Відповідно до цього всі господарські процеси трактуються як потоки грошових, товарних, фінансових та інших ресурсів, як сукупність комерційних операцій. Управління грошовими потоками розглядають у першу чергу з позиції поточного управління надходженнями та платежами, забезпечення їх синхронності у часі та збалансованості за обсягом. Стратегічне управління навіпаки вимагає врахування можливих варіантів розвитку, прогнозування грошового потоку, що підприємство очікує отримати, і скільки для цього необхідно витратити в поточному і найближчих періодах.

Стратегічне управління грошовими потоками є важливою складовою загальної стратегії розвитку підприємства. Усі складові стратегії управління грошовими потоками підприємства повинні бути узгодженими з іншими функціональними стратегіями, взаємодоповнючими та спрямованими на отримання системного ефекту за рахунок більш ефективного використання потенціалу підприємства.

Властивістю грошового потоку позначають їх якість, характерну особливість. У властивостях грошових потоків відображається внутрішня сутність не тільки грошового потоку як такого, а й системи зв'язків в межах підприємства як цілісної системи, в якій грошові потоки функціонують.

Запропоновано виділяти такі властивості грошових потоків [17, с. 26], як абсолютна ліквідність, еквівалентність, спрямованість, агрегованість, часова та вартісна визначеність, віртуальність, універсальність, синхронність та збалансованість, ризикованість та дохідність. Емерджентна властивість грошового потоку – це поєднання складових грошового потоку за видом, обсягом і часом, що дозволяє отримувати приріст ефективності грошового потоку, що проявляється в інтегрованості, ефективності та перспективності.

Зважаючи на відсутність в науковій літературі теоретичних розробок, запропоновано концептуальну модель стратегічного управління грошовими потоками підприємства (рис. 1), що передбачає визначення мети, завдань, об'єкта, суб'єкта, принципів, функцій управління, етапів формування і реалізації стратегії, факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, методів, інструментів та важелів управління грошовими потоками.

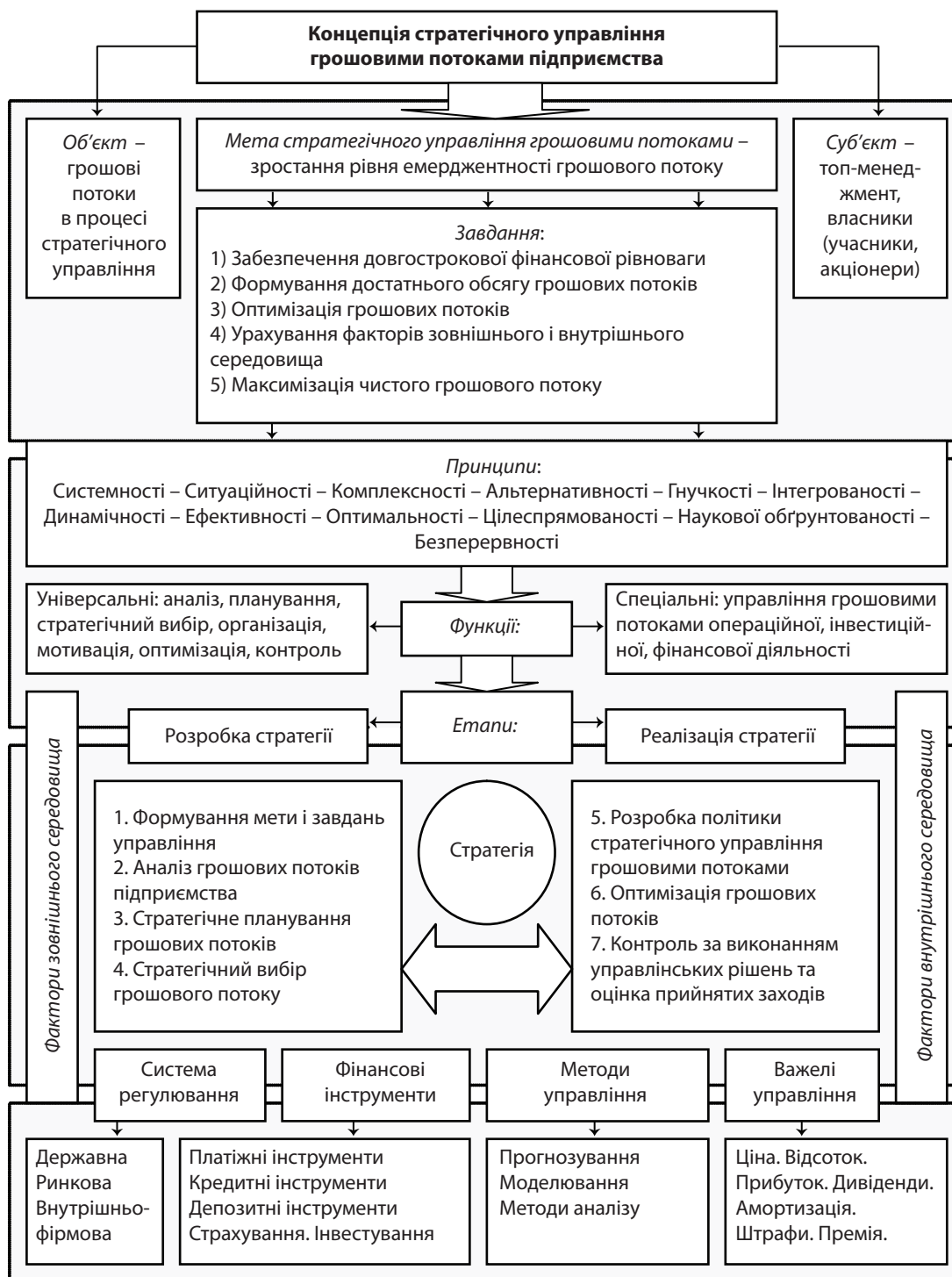

Рис. 1. Концептуальна модель стратегічного управління грошовими потоками підприємства

Основна мета управління грошовими потоками підприємства поєднує дві умови: забезпечення платоспроможності підприємства, з одного боку, і досягнення найбільшої ефективності: прибутковості, рентабельності, капіталізації – з іншого. Метою стратегічного управління грошовими потоками запропоновано визначити зростання рівня емерджентності грошового потоку, що проявляється в ефекті приросту чистого грошового потоку, за рахунок зменшення відтоку грошових коштів в результаті зниження витрат та оптимізації. Таким чином, при збільшенні чистого грошового потоку зростає ефективність грошового потоку в цілому, що є джерелом самофінансування розвитку, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Управління грошовими потоками передбачає організацію цілеспрямованого впливу керуючої системи на фінансово-економічні відносини, що виникають у процесі руху грошових активів підприємства з метою досягнення бажаних показників стану та розвитку. Стратегія управління грошовими потоками в нашому розумінні визначається як алгоритм вирішення встановлених завдань в рамках досягнення стратегічних цілей, виходячи з наявного фінансового стану та дійсного потенціалу з урахуванням можливих змін зовнішнього і внутрішнього середовища з метою формування найвищого рівня емерджентності грошового потоку в довгостроковому періоді для забезпечення економічного розвитку на умовах самофінансування та рентабельності.

При формуванні стратегії управління грошовими потоками підприємств водного транспорту необхідно враховувати наступні особливості: низька рентабельність та збитковість, низька платоспроможність, нестача обігових коштів; фондоємність та високий ступінь зносу, необхідність інвестицій та інновацій; сезонність; рівень конкуренції; тенденції національної і світової економіки; залежність від зовнішньоекономічних договорів і міжнародних угод; значна частка грошового потоку в іноземній валюті та безготівковій формі; індивідуальні якості керівництва і готовність до стратегічних змін.

Тому запропоновано новий методичний підхід до формування стратегії управління грошовими потоками підприємств водного транспорту (рис. 2).

Методичний підхід до формування стратегії управління грошовими потоками підприємства включає етап стратегічного аналізу грошових потоків підприємства за допомогою застосування організаційно-інформаційної моделі аналізу, розрахунку показників та оцінки рівня емерджентності грошових потоків на основі абсолютних, відносних та інтегрального показника.

Як засіб формалізації аналізу грошових потоків запропоновано організаційно-інформаційну модель (табл. 1), яка на відміну від діючої включає вісім послідовних блоків, містить уточнення мети, завдань аналізу, для вирішення яких встановлено етапи його проведення та систему показників, наведено принципи аналізу, форма отримання і надання аналітичної інформації, узагальнення і реалізації результатів аналізу.

На основі даної моделі проведено аналіз грошових потоків 6 підприємств водного транспорту та показники галузевої звітності за останні 6 років. Це дозволило встановити незадовільний стан управління грошовими потоками підприємств водного транспорту за 2007–2012 рр. та необхідність формування нових підходів на основі стратегічного управління.

Причиною погіршення управління грошовими потоками є збиткова операційна діяльність: чистий грошовий потік від операційної діяльності має від'ємне значення у 17 % у сукупності досліджуваних підприємств у 2007 р., 67 % у 2008–2010 рр., 50 % – у 2011 р. та 33 % – у 2012 р., що свідчить про загальну критичну оцінку. У третини підприємств приріст обсягів витрачання коштів перевищує їх надходження, що свідчить про системну нестачу коштів.

Структура грошових потоків від операційної діяльності показує значні коливання за підприємствами та за періодами: значну частку займають одержані та сплачені аванси, інші надходження та виплати, надходження від реалізації продукції в межах 28–99 %, витрачання на оплату товарів, робіт послуг – від 0,1–85 % вихідного потоку. Такі значні коливання вимагають застосування додаткових показників аналізу (табл. 2), тому пропонується обчислювати показники ділової активності (оборотності) на основі грошового потоку, а не нарахованих доходів, обґрунтування цього підходу показує, що в середньому фактичний період обороту грошових активів, дебіторської та кредиторської заборгованості вищий, а тривалість фінансового циклу менша.

Рівень генерування грошових потоків досліджуваних підприємств показує, що протягом 2010–2012 рр. суттєво зростає їх ділова активність – кожна гривня активів формує більший грошовий потік за видами, що переважає рівень формування доходів. Факторний аналіз дозволяє встановити, що на зміну суми грошових активів суттєво впливає не лише чистий грошовий потік, але й зміна валютних курсів, особливо у 2008 р.

Наступний етап формування стратегії передбачає планування грошового потоку. Для потреб стратегічного управління запропоновано виділяти: реальний грошовий потік – фактичний, дійсний грошовий потік, який мав місце у господарській діяльності підприємства, визначений на основі даних обліку і звітності; віртуальний грошовий потік – уявлюваний або можливий формалізований грошовий потік, виражений математичною функцією, що дозволяє формувати тренд з найбільш точним довірчим інтервалом.

Порядок формування віртуального грошового потоку, довірчого інтервалу, розбиття областей стратегічного управління грошовими потоками було докладно розглянуто в попередніх публікаціях автора [14;15]. Межі стратегії за довірчим інтервалом дозволяють орієнтувати підприємство на такий обсяг грошового потоку, який забезпечить найбільший показник ефективності.

Оскільки результати аналізу засвідчили, що на досліджуваних підприємствах присутні значна варіативність обсягів, динаміки, структури грошових потоків доцільно

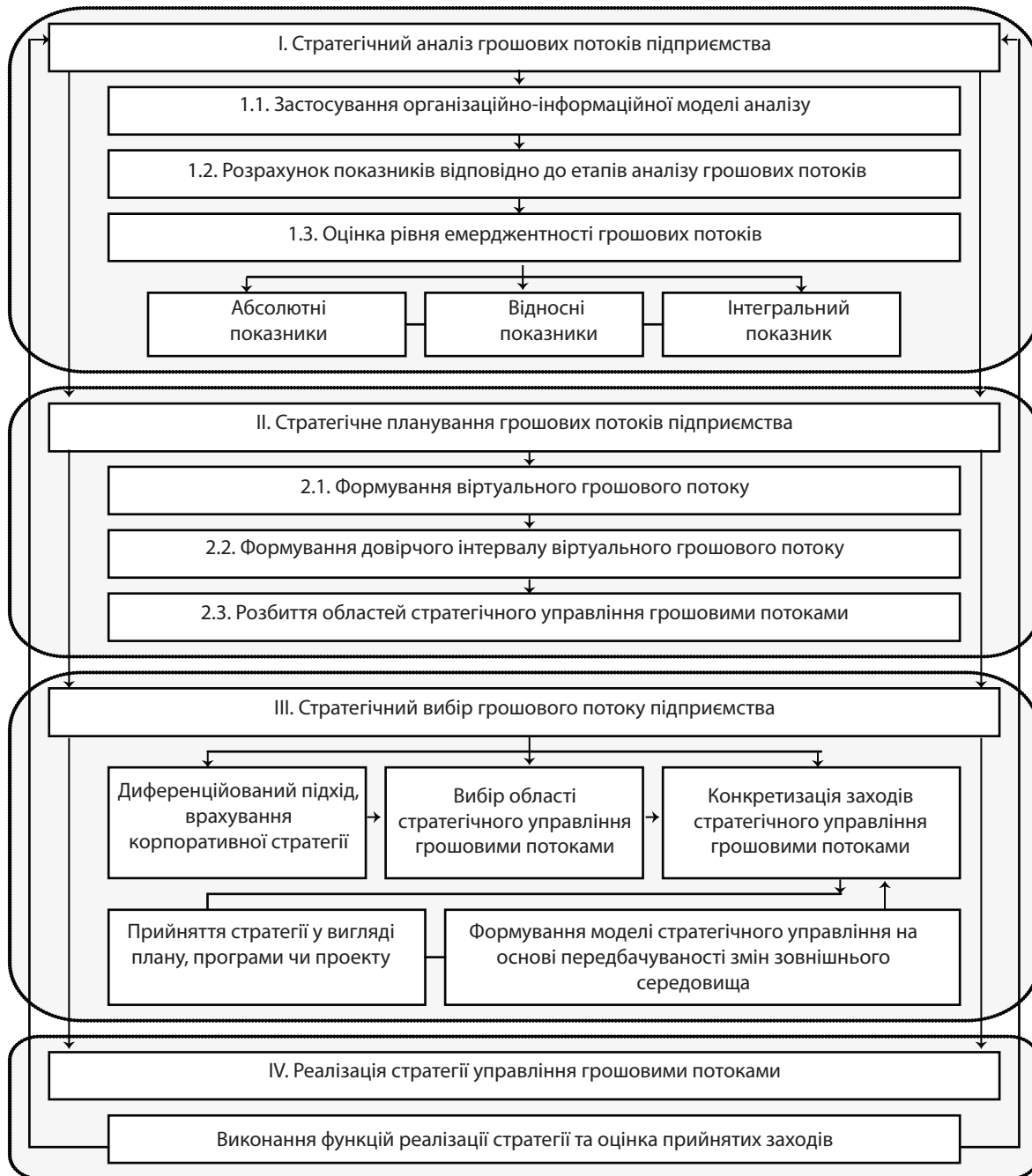

Рис. 2. Методичний підхід до формування стратегії управління грошовими потоками підприємства

використовувати інтегральний показник, який відображатиме цілісність оцінки емерджентності грошового потоку:

$$y = 0,05825x_1 - 0,0062x_2 + 0,00275x_3 - 0,1367x_4 - 0,0006x_5 - 1,06. \quad (1)$$

де y – інтегральний коефіцієнт оцінки рівня емерджентності грошових потоків ($i_{E-ПП}$), встановлений на основі кореляційно-регресійного аналізу, що дозволяє врахувати вплив найбільш вагомих факторів:

x_1 – коефіцієнт ліквідності грошових потоків ($KL_{ПП}$) – відношення обсягу вхідного грошового потоку до вихідного;

x_2 – коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал}$) – відношення вартості грошових активів до поточних зобов'язань;

x_3 – рівень формування активами вхідних грошових потоків ($P\Phi_{ПП}$) – відношення обсягу вхідного грошового потоку до середньої вартості активів;

x_4 – рентабельність власного капіталу на основі чистого грошового потоку ($P_{БК}$) – відношення чистого грошового потоку до середньої вартості власного капіталу;

x_5 – коефіцієнт ефективності операційної діяльності (чиста cash-flow маржа) ($KE_{оп.д}$) – відношення чистого грошового потоку від операційної діяльності до суми доходів від реалізації.

Організаційно-інформаційна модель комплексного аналізу грошових потоків підприємства як складової стратегічного управління

1. Мета і завдання аналізу грошових потоків	
1.1. Мета	1.2. Завдання
Метою аналізу грошових потоків підприємства є виявлення джерел, обсягів та достатності формування грошових потоків, напрямів та ефективності їх використання, оцінка рівня емерджентності грошового потоку, надання інформації для потреб планування, організації та контролю.	Оцінка достатності формування грошових активів для підтримки належної ліквідності і платоспроможності Оцінка достатності генерування грошових потоків для задоволення потреб розвитку та забезпечення фінансової рівноваги Визначення динаміки, складу та структури джерел утворення та напрямів використання грошових потоків Визначення збалансованості та синхронності грошових потоків Визначення взаємозв'язку між прибутком і чистим грошовим потоком Інтегральна оцінка ефективності управління грошовими потоками Аналіз факторів, що впливають на грошові потоки, та резервів підвищення ефективності управління ними у стратегічному аспекті
2. Об'єкти і суб'єкти аналізу грошових потоків	
2.1. Об'єкти аналізу	2.2. Суб'єкти аналізу
Залишки (наявність) грошових коштів та їх еквівалентів на певну дату Грошові потоки за видами Формування чистого грошового потоку Фактори впливу на грошові потоки Ефективність використання коштів та якість управління грошовими потоками	Вищі посадові особи підприємства Економічні, фінансові служби підприємства Керівники функціональних та структурних підрозділів (центри відповідальності) Власники підприємства (учасники, акціонери) Зовнішні користувачі інформації
3. Принципи та послідовність аналізу грошових потоків	
3.1. Принципи аналізу	3.2. Етапи аналізу
Коректність Системність Комплексність Логічність Своєчасність Інтерпретованість Ситуативність Ефективність	I. Аналіз формування і використання грошових потоків Аналіз динаміки грошових активів Аналіз ступеня участі грошових активів в сукупних та оборотних активах Оцінка фінансової рівноваги та ділової активності підприємства Аналіз джерел утворення та напрямків використання грошових потоків Аналіз динаміки обсягів, складу та структури грошових потоків за видами Аналіз рівномірності та синхронності потоків II. Оцінка достатності та ефективності управління грошовими потоками Аналіз достатності грошових потоків Аналіз ефективності грошових потоків Аналіз якості чистого грошового потоку Оцінка емерджентності грошового потоку
4. Система економічних показників аналізу грошових потоків	
4.1. Абсолютні вартісні показники, джерелом яких є облік	4.2. Відносні показники, одержані в результаті аналітичної обробки облікової інформації
Залишки та обороти з надходження і витрачання грошових активів Фінансові результати діяльності підприємства Активи підприємства Власний капітал і зобов'язання Відомості бухгалтерського обліку Інформація фінансової і статистичної звітності Абсолютні показники динаміки Абсолютні показники порівняння	Відносні показники структури грошових потоків, активів, капіталу та зобов'язань Відносні показники динаміки Відносні показники інтенсивності процесів: рівень генерування грошового потоку; коефіцієнти достатності, варіації і кореляції Відносні показники ефективності грошового потоку; якості чистого грошового потоку; коефіцієнти ділової активності та рентабельності на основі грошового потоку Показники факторного аналізу Інтегральний показник ефективності

5. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків	
5.1. Зовнішня інформація	5.2. Внутрішня інформація
Законодавчо-нормативна Макроекономічна, галузева, статистична Фінансова	Фактографічна (дані обліку і звітності) Планова (прогнозування як елемент стратегії) Результати попереднього аналізу і контролю
6. Система методів і способів обробки вхідної інформації	
6.1. Економіко-логічні методи	6.2. Економіко-математичні методи
Порівняння та групування Розрахунок середніх, питомих значень Побудова рядів динаміки Методи факторного аналізу	Економіко-статистичні методи Економетричні методи Метод оптимальних рішень Метод економічної кібернетики
7. Визначення форми і типу вихідної аналітичної інформації результатів аналізу грошових потоків щодо обґрунтування управлінських рішень	
7.1. Вибір форми вихідної інформації	7.2. Вибір типу вихідної інформації
Аналітична записка Звіт Програма	Текстова інформація Табличне відображення даних Графічне або схематичне представлення
8. Узагальнення і реалізація результатів аналізу ефективності управління грошовими потоками	
8.1. Узагальнення результатів	8.2. Реалізація результатів
Систематизація інформації Узагальнення результатів аналізу та оформлення висновків щодо ефективності управління грошовими потоками Формування довірчого інтервалу віртуального грошового потоку Оцінка рівня емерджентності грошового потоку Кількісна оцінка втрачених можливостей, збільшення абсолютної величини та достатності грошових потоків Кількісна оцінка потенційного збільшення абсолютної величини грошових потоків та зростання їх емерджентності Формування варіантів стратегій управління грошовими потоками	Оцінка заходів щодо збільшення рівня емерджентності грошових потоків в межах передбачуваної стратегії з урахуванням корпоративних цілей підприємства Прийняття стратегії управління грошовими потоками Виконання функцій щодо забезпечення реалізації стратегії управління грошовими потоками Доведення прийнятого рішення до виконавців Забезпечення контролю за виконанням прийнятих рішень, підтримка постійного моніторингу ефективності управління грошовими потоками та відповідності з прийнятою стратегією

Оскільки ефективність управління залежить від визначених факторів, формалізовано їх вплив на інтегральний показник ефективності управління грошовими потоками відповідно до обраної стратегії: S_1 – орієнтація на збільшення грошового потоку для: ПрАТ «Судноплавна компанія «Укрферрі» ($i_{E-гп}=0,0332$) та ПБАТ «Черкаський річковий порт» ($i_{E-гп}=0,0148$); S_2 – орієнтація на збереження існуючого стану за умови не допущення зменшення грошового потоку для: ПБАТ «Дніпродзержинський річковий порт» ($i_{E-гп}=0,0072$); S_3 – орієнтація на збереження існуючого стану за умови прийнятності зменшення грошового потоку для: ПБАТ «Укррічфлот» ($i_{E-гп} = -0,0061$) та ПБАТ «Кременчуцький річковий порт» ($i_{E-гп}=0,0032$); S_4 – орієнтація на зменшення грошового потоку для: ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» ($i_{E-гп} = -0,0086$).

Висновки з досліджень та перспективи подальших розвідок у даній темі. Стратегічне управління грошовими потоками є не метою, а засобом досягнення місії і цілей діяльності підприємства. Грошові потоки, з одного боку, відо-

бражують вже проведені господарські операції, описують динаміку діяльності, з іншого – визначають та обмежують можливості її проведення, поточного та майбутнього. Тому вважаємо, що нарощування вхідного грошового потоку та чистого грошового потоку від операційної діяльності, зростання ефективності грошових потоків в цілому та від операційної діяльності виражають емерджентні властивості грошових потоків та дозволяють формувати відповідні стратегії їх управління. Запропонований методичний підхід до вибору стратегії управління грошовими потоками, що базується на стратегічному аналізі та плануванні грошових потоків, стратегічному виборі на основі оцінки емерджентності, враховує специфіку діяльності підприємств водного транспорту, сучасний незадовільний стан управління грошовими потоками та стратегічні перспективи і вимоги до їх розвитку. Перспективи подальших досліджень полягають у конкретизації заходів стратегічного управління грошовими потоками підприємства.

Таблиця 2

Запропоновані нові показники для комплексного аналізу грошових потоків

№ з/п	Показник	Формула розрахунку	Умовні позначення	Оптимальне значення
1	Аналіз формування і використання грошових потоків			
3	Оцінка фінансової рівноваги та ділової активності підприємства			
3.13	Коефіцієнт оборотності грошових активів	$KO_{ГА} = \frac{ВхГП}{ГА_c}$	$KO_{ГА}$ – коефіцієнт оборотності грошових активів, кількість оборотів; $ВхГП$ – вхідний грошовий потік за період, що аналізується, тис. грн, $ГА_c$ – середня сума грошових активів, тис. грн.	Зростання
3.16	Період обороту дебіторської заборгованості	$ПО_{ДЗ} = \frac{ДЗ_c \times 365}{ВхГП_{он}}$	$ПО_{ДЗ}$ – період обороту дебіторської заборгованості, дні; $ДЗ_c$ – середня сума дебітор. заб., тис. грн; $ВхГП_{он}$ – вхідний грошовий потік від операційної діяльності, тис. грн	Скорочення
3.17	Період обороту кредиторської заборгованості	$ПО_{КЗ} = \frac{КЗ_c \times 365}{ВихГП_{он}}$	$ПО_{КЗ}$ – період обороту кредитор. заб., дні; $КЗ_c$ – середня сума кредиторської заборгованості, тис. грн; $ВихГП_{он}$ – вихідний грошовий потік від операційної діяльності, тис. грн	Скорочення
3.20	Рівень формування грошових потоків	$P_{фГП} = \frac{ВхГП}{А_c}$	$P_{фГП}$ – рівень формування грошових потоків; $ВхГП$ – вхідний грошовий потік, тис. грн	Зростання
3.21	Рівень використання грошових потоків	$P_{вГП} = \frac{ВихГП}{А_c}$	$P_{вГП}$ – рівень використання грошових потоків; $ВихГП$ – вихідний грошовий потік, тис. грн	Зростання
4	Аналіз джерел утворення та напрямків використання грошових потоків			
4.4	Факторний аналіз формування грошових активів (за даними звіту про рух грошових коштів)	$\Delta ГА = ГА_{кін} - ГА_{поч} = ЧГП + B_{валк}$ $\Delta ГА$ – абсолютна зміна вартості грошових активів за період, тис. грн; $ГА_{кін}$ – сума грошових активів на початок року, тис. грн; $ГА_{поч}$ – сума грошових активів на кінець року, тис. грн; $ЧГП$ – чистий грошовий потік, тис. грн; $B_{валк}$ – вплив зміни валютних курсів на залишок коштів, тис. грн		
9	Аналіз якості чистого грошового потоку та рентабельності діяльності			
9.4	Рентабельність власного капіталу на основі чистого грошового потоку	$P_{ВК} = \frac{ЧГП}{ВК_c} \times 100\%$	$P_{ВК}$ – рентабельність вл. капіталу на основі чистого грошового потоку, %; $ЧГП$ – чистий грошовий потік, тис. грн; $ВК_c$ – середня варт. вл. кап, тис. грн	Зростання > 0
9.5	Рентабельність активів на основі чистого грошового потоку	$P_A = \frac{ЧГП}{А_c} \times 100\%$	P_A – рентабельність активів на основі чистого грошового потоку, %; $А_c$ – середня вартість активів, тис. грн	Зростання > 0

ЛІТЕРАТУРА

- Ансофф, И. Новая корпоративная стратегия [Текст] / Игорь Ансофф; пер. с англ. С. Жильцов; при сод. Э. Д. Макдоннелл. - С.Пб.: Питер, 1999. - 416 с.
- Бланк, И. А. Финансовая стратегия предприятия [Текст] / И. А. Бланк. - К.: Ника-Центр, 2006. - 520 с.
- Богуславський, Є. І. Синергізм при диверсифікації підприємств як прояв комплементарного ефекту [Текст] / Є. І. Богуславський, А. І. Тищенко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2012. - № 5. - С. 163-168.

REFERENCES

- Ansoff, I. Novaia korporativnaia strategiiia [The new corporate strategy]. St. Petersburg: Piter, 1999.
- Blank, I. A. Finansovaia strategiiia predpriatia [The financial strategy of the enterprise]. Kyiv: Nika-Tsent, 2006.
- Bohuslavskiy, Ye. I., and Tyshchenko, A. I. «Synerhizm pry dyversyfikatsii pidpriemstv iak proiav komplementarnoho efektu» [Synergism in the diversification of enterprises as a manifestation complementary effect]. Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo, no. 5 (2012): 163-168.

4. Бондаренко, А. В. Прояв синергетичного та емерджентного видів ефекту в процесі діяльності корпорацій [Електронний ресурс] / А. В. Бондаренко // Міжнародний економічний форум. – 2012. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=64471>
5. Бочаров, В. В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций [Текст] / В. В. Бочаров. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 142 с.
6. Веснин, В. Р. Стратегический менеджмент [Текст]: учебное пособие / В. Р. Веснин; 2-е изд., стереотип. – М.: МГИУ, 2008. – 320 с.
7. Гребешкова, О. В. Емерджентність у стратегічному процесі підприємства [Текст] / О. В. Гребешкова // Формування ринкової економіки: збірник наукових праць. – Випуск 22. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 129–137.
8. Довгань, Л. Є. Стратегічне управління: Навчальний посібник [Текст] / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П. Артеменко. – К.: Центр уч. літ., 2009. – 440 с.
9. Забродська, Л. Д. Стратегічне управління: розробка стратегії [Текст]: навч. посіб. / Л. Д. Забродська; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – 2-е вид. – Х.: ХДУХТ, 2008. – 214 с.
10. Кемпбелл, Э. Стратегический синергизм, 2-е изд. [Текст] / Э. Кемпбелл, Лачс К. С. – СПб.: Питер, 2004. – 416 с.
11. Кинг, А. М. Тотальное управление деньгами. Комплексная система прогнозирования и оптимизации денежных потоков [Текст] / А. М. Кинг; пер. с англ. Н. А. Дорофеева. – СПб.: Полигон, 1999. – 448 с.
12. Коласс, Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: [Текст] учеб. пособие для студ. вузов. / Б. Коласс; пер. с фр. Т. О. Терентьева. – М.: Финансы: ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
13. Мінцберг, Г. Зліт і падіння стратегічного планування [Текст] / Генрі Мінцберг; пер. з англ. К. Сисоева. – К.: Вид-во О. Капусти, 2008. – 412 с.
14. Мова, В. В. Комплексний і системний підходи при аналізі та формуванні грошових потоків підприємств [Текст] / В. В. Мова, С. М. Семенова // Науковий вісник Ужгородського університету: Збірник наукових праць. Серія: Економіка. Випуск 3 (40). – Ужгород: УНУ, 2013. – С. 13–20.
15. Мова, В. В. Формування стратегії управління грошовими потоками на підприємствах водного транспорту [Текст] / В. В. Мова, С. М. Семенова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 3. – С. 103–112.
16. Муратов, А. С. Синергизм и эмерджентность социально-экономических систем [Электронный ресурс] / А. С. Муратов, Л. Н. Муратова // Международный экон. форум: Институт экономики и права И. Кушнера. – 2012. – Режим доступу: <http://be5.biz/ekonomika1/r2012/2333.htm>
17. Семенова, С. М. Емерджентні властивості грошових потоків підприємства [Текст] / С. М. Семенова // Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 22–23 квітня 2013 р. – С. 26–28.
18. Фатхутдинов, Р. А. Стратегический менеджмент: Учебник. [Текст] / Р. А. Фатхутдинов. – 7-е изд., испр. и доп. – М.: Дело, 2005. – 448 с.
19. Шершньова, З. Є. Стратегічне управління [Текст]: підручник / З. Є. Шершньова; - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2004. – 700 с.
- Bondarenko, A. V. «Proiav synerhetychnoho ta emerdzhentnoho vydiv efektu v protsesi diialnosti korporatsii» [Manifestation synergistic and emergent species effect in the normal course of business corporations.]. <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=64471>.
- Bocharov, V. V. Upravlenie denezhnym oborotom predpriiaty i korporatsiy [Managing money in circulation enterprises and corporations]. Moscow: Finansy i statistika, 2002.
- Dovhan, L. IE., Karakai, Yu. V., and Artemenko, L. P. Stratehichne upravlinnia [Strategic Management.]. Kyiv: Tsentр uchbovoui literatury, 2009.
- Fatkhutdinov, R. A. Strategicheskii menedzhment [Strategic management]. Moscow: Delo, 2005.
- Hrebeshkova, O. V. «Emerdzhentnist u stratehichnomu protsesi pidpriemstva» [Emerdzhentnist in strategic processes.]. Formuvannia rynkovoї ekonomiky, no. 22 (2009): 129–137.
- Kempbell, E., and Lachs, K. S. Strategicheskii sinerghizm [Strategic synergies.]. Spb.: Piter, 2004.
- King, A. M. Totalnoe upravlenie dengami. Kompleksnaia sistema prognozirovaniia i optimizatsii denezhnykh potokov [The total money management. The complex system of forecasting and optimization of cash flows]. St. Petersburg: Poligon, 1999.
- Kolasc, B. Upravlenie finansovoy deiatelnosti predpriiatia. Problemy, kontseptsii i metody [The financial management of the company. Problems, concepts and methods]. Moscow: Finansy; YUNITI, 1997.
- Mintsberh, H. Zlit i padinnia stratehichnoho planuvannia [Rise and Fall of Strategic Planning]. Kyiv: Vydavnytstvo O. Kapusty, 2008.
- Mova, V. V., and Semenova, S. M. «Kompleksnyi i sistemnyi pidkhody pry analizi ta formuvanni hroshovykh potokiv pidpriemstv» [Comprehensive and systematic approach in analyzing and building cash flow businesses.]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu, no. 3(40) (2013): 13–20.
- Mova, V. V., and Semenova, S. M. «Formuvannia stratehii upravlinnia hroshovymy potokamy na pidpriemstvakh vodnoho transportu» [Formation Strategy cash management in enterprises of water transport]. Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo, no. 3 (2013): 103–112.
- Muratov, A. S., and Muratova, L. N. «Sinergizm i emerdzhentnost sotsialno-ekonomicheskikh sistem» [Synergies and the emergence of social and economic systems]. <http://be5.biz/ekonomika1/r2012/2333.htm>.
- Semenova, S. M. «Emerdzhentni vlastyosti hroshovykh potokiv pidpriemstva» [Emergent properties of the cash flows of the company]. Ekonomika ta upravlinnia v umovakh pobudovy informatsiinoho suspilstva. Odesa: ONAZ im. O.S. Popova, 2013. 26–28.
- Shershnyova, Z. IE. Stratehichne upravlinnia [Strategic Management]. Kyiv: KNEU, 2004.